

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 24.

У НОВОМ САДУ 12. ЈУНИЈА 1886.

ГОД. II.

Б У Р А.

унце, краљ звезда, из тула свога
Огњане стреле баца и сипа . . .
Ваздух запаран, густ . . . Пред станом ми
Миомирисна не шушти липа.

Не љуљка јој се ниједан листак,
Несносна жега, тешка омара . . .
На западу је натупштено све:
Модра и сива некаква пара.

Облаци тмасти, облаци густе,
Вихоре им се црни стегови,
У непровидној и модрој пари
Као хавети стоје брегови.

И већ се чује потмули тутањ,
Огњена кола муњевно јуре,
Ваздушно море заталаса се
И ето страшне, крилате буре.

Дојаха холуј на сиву хату
И бичем тешким земљу ошине,
Па бесно ричућ' ка' хавет јури
По ваздуху у плашту прашине.

Крши се, пуца и одјекује
Исток и запад од силног треска,
Мислиш, испашће из осовина
Кукавна земља, та грудa песка.

Блискаве муње севом севају,
Пуцају тешки топови, громи,
Ломњава, тутањ, дажда огњана,
Као небески свод да се ломи.

Ко те увреди, те ватром претиш
Људ'ма, народом, животињама?
Хоћеш ли ваљда содомске грехе
Да огњем спалиш, господе, нама?!

Ако ти ваљда српски народ крив:
Прости му грехе, боже милости,
По тисућ' лета, а удиљ горак
Пехар судбе му . . . Прости, опрости!

Прости му, боже, и нека твоја
У бури моћна штити га рука:
Та и за прошлост и за будућност
Претрпео је дост' смртних мука!

. . . . И преста дивља рика громава,
Умукоше и страшне тутњаве,
Па к'о да ј' потоп: дажда к'о река,
Отворене све небне уставе.

Исток с' осмехну . . . И ја видим већ
Завета божјег знак, шарну дугу,
Која са земље као Ђуприја
Тиче у небо у полукругу.

И свуда радост, светлост, веселост,
Молитва чиста, песма умилна . . .
Отворим књигу цара Давида
И с њиме хвалим бога свесилна!

Мита Поповић.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

ЖИВИО РАДАЈА!

ПРИ ПОВЕТКА СА СЕЛА.

СРОЧИО ПАНТА ПОПОВИЋ.

(Наставак.)

12. План, како ће се избавити.

Осам дана после тога пуче глас по селу, да се крчмар Сава убио из пушке. Сутрадан по сарани његовој одвели су крчмарицу Мару у Сегедин. Крчмар Сава је направио тестаменат. Исти је предат суду; али шта је у њему, то нико није знао. Неки су говорили, да то није тестаменат, него да је крчмар Сава пописао све хуље, што су у његову крчму долазиле и сва њихова недела, за која је он знао. И чича Јова је тако говорио; он је, вели, дочуо од домина, да је то писмо отишло Радаји, а да је то тестаменат, не би га онамо шиљали.

— Јамачно је у томе писму, Перо, и твоје име. Та ти ниси избивао из треће и четврте собе крчмара Саве. Али ако те Сава у писму и није споменуо, зацело те неће крчмарица Мара заборавити. Можеш се дакле, брајко, сваки час надати колачу од чика-Радаје. Но само да и ја за тобом не одем, ти бар ваљда ме нећеш издати; други и онако не зна за моју будалаштину у овим старим данама.

— Није мени брига за Саву и Мару, прихвати Пера, него је мене само због те јунице страх. Ја се јесам састајао у крчми са хрђавим друштвом али ни Сава ни Мара не могу ништа на мене рећи. Они само знају, да сам се с хуљама ортачио, али да сам с њима крао, то не знају. Па ја до ове јунице управо нисам ни крао. Ја сам само своје крао, а ако сам што на таван наш примио, то није крађа него склањање украденог а то није баш тако велико шта. Па ја сам зато квит с хуљама. Ја сам морао примати њино, док им нисам вратио оне новце, што сам узео да купим оној несрећи марама, али ја сам им вратио те новце. Они истина нису хтели да их приме; али ја сам им бацио пред ноге, па после нисам ништа од њих примао. Осим тога то је све било, док се Радаја није био огласио, али ову јуницу украо сам, откако је он у власти. То је прво, што сам туђе и украо. Ја додуше нисам знао, да је он постао комесар, али то није никакав изговор. Све, све, само да те јунице није. За то само да се не дозна, за друго бих лако. Еј, да је откуд јуница у животу, све бих певао поред оног другог.

Затим је Пера заћутао и замислио се јако.

— Шта мислиш? пита га отац.

— Мислим; али не вреди ни да ти кажем, шта мислим.

— Но па реци.

— Нећу.

— Али ја бих волео то да чујем.

— Е па баш казаћу ти.

И ту је опет застао.

— Но напоље с фарбом, да видимо, каква је.

— Па да, тако је, зацело је тако. Ти си, чичо, свему крив. Што си ме наговорио, да ја украдем Јеленку?

— А што ја нисам наговорио Миленку, да она нашу јуницу украде. Кога сам ја наговорио? Поштену хуљу. Та ти си мене, брајко, навео, да се у нечист посао уплетем а не ја тебе; но да се манемо препирке, од тог нема сад никакве хасне, него како би било, да се одамо суседу па да му добро платимо, па да он прогласи по селу, да се крава нашла и да је дао у Срем на нашу с нашом марвом, што је ми тамо имамо.

— То би добро било; али ако он то не усхте, него нас Радаји пријави, онда смо пропали.

— Нега, нека, смислио сам ја нешто, што ће нам јамачно помоћи, то све још до тебе стоји; али то морамо оставити на матери, да она сврши, то су женски послови.

Чича Јова казао је жени, шта је смислио, и мало час затим одазвала је мати себи Перу у собу и рекла му:

— Кажи ми по души, чедо моје, како ти се допада суседова Миленка?

— То је ваљана девојка.

— Знам ја то добро, рано моја; али волиш ли ти њу?

— Шта вреди, ако је и волим, кад она никад не може бити моја. Ја сам је за срце ујео. Она зна, да сам ја украо и заклао јуницу њену, а она је ту јуницу тако лудо волила.

— Али ако она тебе воли?

— Мислим, да ме је волила али сад ме мора омрзнати, кад се уверила, да сам неваљао човек.

— Дознаћу ја то. Да она тебе мрзи, казала би она оцу своме, да си ти украо њину јуницу. Кад неће да те ода, онда те јамачно жали; а девојка кога жали тога и воли. Где је праве љубави, ту се опрашта. Права је љубав као оно сунце на небу, оно подједнако грије и грешника и праведника. Причекај дакле, бићу ја скорим на чисто.

Тај дан је дозвала Перина мати суседову Миленку и питала је, зна ли она, ко је украо њину краву? Миленка је одговорила да не зна.

— Како не знаш, кад ти је сам Пера на тараби казао?

— Он је мени само казао: онда ћути.

— И ти ћутиш?

— Ћутим.

— И ћутаћеш?

— Ћутаћу.

— Докле?

— Док сам жива.

— Чедо моје слатко, мученице моја лепа, сине мој рођени, ходи, да те нана пољуби.

Мати Перина притисла је Миленку на прси своје па је грлила и љубила.

— Сунце моје јарко, поред таквог анђела и он мора бар човек бити.

— Та добар је, пано, Пера, само је упао у неваљало друштво.

— Твоја ће га рука из пакла извадити, али кажи ми по души, душо моја, волиш ли ти мога Перу.

— А кад он мене не воли.

— Је ли ти он то казао?

— Није.

— Чича ће те довече у бабе испросити, снахо моја дична.

Миленка је пољубила нану у руку и отишла весела кући.

После тога је мати рекла Пери, да га Миленка воли, и питала га је, мисли ли је по том узети. На то се уплете у разговор чича Јова са речима:

— Мени је, синко, по вољи девојка. Ја бољу никад ти пожелио не бих. А ти волио њу или не волио, сад се бирати не може. Сад је баш мораш узети; јер то нам је једино спасење. Кад ти узмеш Миленку, онда нам пријатељ мора помоћи ћери ради. Кад Миленка буде наша, онда ће се одмах и Јеленка наћи, па ту онда Радаја нема посла.

— Оно јесте, човече, да смо ми сад у шкришцу; али ако Пера не узима девојку из свег срца, него по морању, онда је то гриота, такво дете оковати с њиме. Ја волијем, да он и одробује, него да ту ваљану душу зароби. Реци сад истину, синко?

— Ђу, или ниједну.

— Али шта ћеш с оном намигушом твојом?

— Однео је Радаја!

13. Нема избављења.

Четврто искушење.

Кад је нана Перина чула одлуку синовљеву, рекла му је, да се обуче у стајаће руво, а и она и чича Јова обукли се свечано.

Чича је узео велику јабуку и у њу назабадао толико дуката, колико је год стати могло. Мислиш,

сва је јабука од самога злата. С том ће јабуком свекр да дарива снаху своју.

Отишли су сви троје суседу.

Овај их је лепо дочекао, понудио их да седну и вечерају; али је чича Јова све то одбио.

— Хоћемо најпре да свршимо, за чим смо, па после, ако Бог да, можемо на тенани. Ја сам, коно брате, дошао да даш твоју Миленку за мога Перу. Деца се воле, а што Бог веже, људи не треба да кваре.

— То је истина, коно, али ја не могу моју кћер дати за твога сина. Ја сам сиромах али поштен човек. Мени је поштење главно а не имање, а, немој се, брате, срдити, и сам знаш, какав је твој Пера. Зато ми, брате, и надаље можемо остати добри пријатељи; ја не замерам, брате, ни теби ни твојем газдашагу. Седи мало, да вечерамо и коју рекнемо.

— Мени није сада до седишта. Ето, злосретни сине, како ме осрамоти љуто. Ти мислиш: само кад ја имам новаца, све је моје па ја могу бити макар ко и макар шта; ето, мој бароне, није све за продају, таква се душа ето не добија за новце него лепим гласом, а тога ти немаш. Сад иди па се похвали браћи твојој, што си се с њима у четвртој соби крчмарице Маре побратио, како те је таст даривао. А ти, лепо злато моје, ево ти ова јабука среће ради, ја је нећу кући носити; ја више ни на чији праг по девојку нећу крочити а он нек се сам жени какогод зна.

Миленка је узела јабуку, пољубила чичу и нану у руку и бризнула у плач.

Пера је само усне гризао и ћутао.

— Лаку ноћ! рекао је затим чича Јова и отишао кући са женом и сином. Сусед му је вратио: лаку ноћ!

14. Позив у Сегедин.

Прошло је од то доба три недеље дана. Месо јуничино било је скоро на измаку. Чичи је поред свих незгода пријало као трсци у води. Нагојио се већ као Маџар какав. Пера се пак испустио, као дете, кад га од сисе одбију. Чисто је позеленио, тако је измршавио. Но како је радио, биће и горе.

Баш кад је по селу пукао глас, да је богати Маџар Пеџија пошао са салаша кући, да одатле у Сегедин иде, и да га је до куће капља ударила, дошао је општински човек и донео чича-Јови два писмена, једно за Перу, једно за њега, дао му артије и одмах се натраг окренуо.

— Шта је то? пита чича Јова.

— Ето па читај.

— Али кад ја не знам. Одакле су, реци бар, та писма?

— Из Сегедина. Но не мораш се журити, имаш

каде за тридесет дана, а дотле ћеш наћи, ко ће прочитати и казати шта је, говорио је достављач осврћући се, а већ је далеко одмакао. Журио се и он у Сегедин.

Чича Јова није тражио никог, да му чита. Знаш, вели, напред, шта је, кад је из Сегедина.

Кад је Пери рекао, да су добили два писмена из Сегедина, овај се обезнанио и био би на земљу пао, да га није чича придржао.

Кад је дошао себи, журио је оца, да одмах иду.

— Имамо каде за тридесет дана, одговорио је чича сасвим онако немарно.

15. Пред полазак у Сегедин.

Пера се братими с Миленком.

Чича Јова је чувао, да се не дозна у селу, да ће он са сином у Сегедин; али се ипак дознало. Пера је казао Миленки, ова матери и тако редом.

Али откуда да Пера казује своје тајне Миленки, зар он није с њоме прекинуо од просидбе? Напротив баш, тек од то доба је видио Пера, да не може бити без Миленке. Забрањен плод најслађи је, то је прво посведочила прабаба Ева.

Пера, кадгод је могао, састајао се са Миленком, говорио је с њоме о свачему и увидио је, да је то особита душа.

— Кад ми не можеш бити жена а ти ми буди сестра, и онако си сушта моја покојна сестра — казао јој је Пера првога вечера после просидбе и она је с тешким уздицајем на то пристала. Кадгод се од то доба састајали, увек се владали као прави брат и сестра. Диванили су увек о обичним стварма, о домазлуку, о радњи, о штедњи, о школи, о цркви па и о поштењу.

Попина придика.

После тих разговора Пера је почео ићи редовно сваке недеље у цркву. У цркви је пона придиковао о злу, што човека зликовца сналази. Говорио је, да је боље ићи у цркву него у крчму. Да је то тако, ето се сад види: сви они, који су досад у цркву ишли, мирно спавају, а они, који су у крчму а из крчме на друге зле путеве ишли — немају сна, одузео им га Радаја. Тешко је, истина, радити. Али ко најпре ради, тај се после слади. Тешко је жени, родити дете, али каква је радост, кад га роди. Са те радости заборава на онај терет. Поштена је мука, рекао је пона, тешка; али је слатка до краја а непоштена радња колач, који је с једног краја омедљан а с другог отрован. Јешћеш и сладићеш се неко време; али напослетку ће ти пресести, као и крчмару Сави. Није бадава речено: лепо живи, лепо ћеш и умрети, а Сава како је гадно живио, нако је гадно и умрло, а како ће још жена му Мара свршити?

Лепо сам ја њој више пута говорио: Маро, Маро, штогод радиш, паметно ради и пази на крај. На сваком путу лоповском на крају су вешала. Најпре погледај на тај крај па онда иди на кради. А шта још наопако стоји иза тога краја? Иза вешала људских стоји пакао божији. Па каква је разлика између једног тренутка и између вечности, таква је разлика између ове патње на земљи и патње у паклу. Овде те уже за минут два угуши, па је муци крај, а тамо мука па до века. Оче Авраме, повикао је онај грешник у паклу у мукама, смилуј се на мене и пошљи ми Лазара, нека умочи у воду врх од прста свога, да ми расхлади језик; јер се мучим у овоме пламену. Не могу, рекао је Аврам, јер међу нама и вама постављена је велика пропаст, да они, који би хтели одовуд вама прићи, не могу, па ни они отуда не могу нама да прелазе. Тамо дакле кад се доспе, оданде никуд, ту нема више помоћи. На земљи можеш се још поправити и од зла побећи; али тамо поправке нема, зато се поправљај, док није доцкан. Журите се, не знате у који ће час смрт доћи!

Пера је примио срцу ову придику и наумио је тврдо, да се поправи. Још пре ове придике навео га је разговор са Миленком на то, да се остави зла пута. Много може да учини реч из милих уста. Кога волимо тога и слушамо. Често, што не може вера, то чини љубав, а овде се из љубави родила вера и та ће вера да учини велико дело; јер заиста је велико дело грешну душу на прави пут извести. Но кад уз веру дође и уверење, када северни Тома метне прсте своје у рану Исусову, онда ће се његова вера сасвим утврдити, неће дуго бити и многи ће се уверити, како је добро ваљан бити, како права мука прија, а крадено или отето да је заиста проклето, те ће не само сами се туђег манути, него гдегод кога ухвате, учиће га оној светој заповеди божијој: *не укради!*

Завера Перина и Миленкина.

Откако се крчмар Сава обесио а крчмарица Мара однешена Радаји, није ни Пера ни Миленка ишла у коло. У кући крчмаревој од то доба није коло ни играло. Гајдаш је отпратио Мару у Сегедин, па није имао ко да свира. Момци и девојке скупљали се сада вод врста сеоског. Један други ли момак свирао је у фрулу а кад је кишно време било, није се могло ни играти.

Пера се већ толико навикао био на Миленку, да није могао дана пропустити а да се не састане с њоме. За чудо, ни девојкини, који га неће за зета, нису му у томе сметали. Пера се већ сав предао Миленци, није од ње ништа тајило и тако јој и то казао, да ће скорим у Сегедин ићи.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Кад је то чула Миленка, бризнула је у плач, па се онда уједаред тргла, учинило јој се, као да Перу на вешала вуку, те је скочила до њега, загрлила га, притисла га свом снагом својом на груди своје; учинило јој се, да га неко од ње отима и она се обесил о њега па га не да.

— Али ја тебе не дам. Ти нећеш ићи, а ако баш мораш, ићићу и ја с тобом, нек и мене поред тебе обесе.

Тако је говорила преплашена девојка, а Пера је пољубио Миленку у косу девојачку и рекао јој:

(Наставиће се.)

ПОЛЕТАРКЕ КОСТЕ ТРИФКОВИЋА.

Ко сте икад превртали старе своје књиге и бележнице из доба Ђаковања, мора да вам је затрепала душа од оних сићаних јата лепих успомена! — Зар нисте осетили миомир несташна лахора, што је негда провејавао и лелујао шарно цвеће у ђулистану бујне младости?! Ти пожутели, прашни листови — то су оне гранчице, на којима се већасмо полетати и по којима се узнесмо, колико је који узмогао!

Свагда сам врло радо превртао листове у књигама и бележницама, па сам често сусретао суве ружине пупољке, љубичицу и блеђане ђурђице. У цветова је боја потавнела, мирис усахнуо, али ми је то суво цвеће свагда измамило чудан осмејак. Баш као да ми ђарлине душом поветарац, те у магновењу, у једном једином даху, баш као да удишем свежину шумскога даха! — Махом чујем кикот несташних девојана, оне звонке гласе из минулих дана младости, а пред очима ми севугну лепушкате сличице њихове!

Погдекоје ми лебде дуже пред очима, а то су слике оних запошљивих цура модерних Вавилона; али махом чезну, чим ми полете у шапату стихови, што их је »под липама« изнедрио песник »Жубора и Вихора« :

„Окан' ме се момо нагиздана —

„Ја сам просто некултурно чедо,

„Не годе ми певања сиренска!

„Друкчије је наше небо плаво

„И на њему нашег сунца жар...

„Планинама осула се села,

„А над селом мирисави луг,

„А у лугу Српкиња девојка —

„Остави ме, ја сам њезин друг!“

— Доброто моја, срећо моја, не бој се, нисам ја најгори зликовац, нисам ја убио човека, доћићу ја натраг и онда — онда, хоћеш ли бити моја? Нећу питати ни твога ни мога оца, украшћу те, отећу те, па ћемо побећи на крај света и тамо ћемо са зноја свога поштено живити, само ми ти реци, хоћеш ли ти онда бити моја?

— Хоћу.

И усмени уговор утврди се печатом врелих румених усана, а да би уговор бољу вредност имао, место једног ударено је стотину печата.

Ето све ми је то минуло душом, када сам — по својој навади — превртао књиге у једнога од својих пријатеља, а кад ми је пала на руке бележница Косте Трифковића. Што је увело цвеће међу листовима, то је ова прашна, овештала бележница међу књигама.

Да преврнемо који листак њезни, а да видимо сићане цветиће; да чујемо невине уздахе млађане душе песничке, што је негда сјала и обасјала позорницу српску!

Трифковићеве полетарке доказаће, да му беху дана крила за високи лет. Па да почнем исписивати:

Ој голубе бели! . . .

Ој голубе бели,

Де, пољупце дели;

Де време не губи,

Де ми лице љуби!

Два си ми већ дала,

Голубице мала;

Де ми дај и трећи,

Нек је шићар већи.

Што ме тако гледиш? . . .

Што пољупце штедиш? . . .

Та, ти добро знаш,

Да их не требаш!

¹¹/₄ у *Пешти*.

Да чујемо даље, понда ћемо судити.

Кад ми

Кад ми каже: „Не волим те!“

Ја да умрем од жалости —

А кад каже: „Ја те волим!“

Ја да умрем од радости.

Но ја, јунак, гроба нећу,

Рад бих јоште поживити. . . .

Понда што ћу? . . . Љубићу је,
Да не може говорити!

¹²/₁₂ 1861. у II.

Понда мора да је и њега зажегла плавојка
великоварошка; па да видимо, како је угасио
тешку ватру:

Око плаво! . . .

Да ти знадеш, срце из недара,
Какве боље плаво око ствара;
Какав пак'о у грудима жари,
Како су му страховити чари:
Очи плаве ти би ископала,
На судиште мени би их дала!
Ал' и ја бих моје ископао,
Теби бих их место твојих дао,
А твоје бих себи задржао;
Твојим оком тебе бих гледао,
А да тако и у твојих груди,
К'о у мојих пако се пробуди.
Нећеш, душо, сагорети моћи;
Хоћеш само? — Ја ћу ти помоћи!
Мамећ' пламен, љубићу ти уста,
Нека мене жеже ватра пуста!
Па да бих је угасио свуди —
Стискаћу те, стискати на груди!
Мојој ватри одмоћи ћу лако —
Црно вино угасиће пак'о!

(У школи). ⁹/₆ 1861 у Пешти.

У школи зар?! — Али немојмо се чудити.
Како је то било, рећи ће нам ова враголанка:

Моја драга . . .

Моја драга жељу каза,
Да ј' научим, како с' љуби.
Ту се време бар не губи,
Хај на пос'о, учитељу!

Учи драга брзо, лако —
Тај бар занат схваћа свако —
Обрли је обадвема,

Понда цмокни ево вако!
Ал', јау тужан, сад би рада
Да ј' одучим од заната!
Говорио њојзи тата,
Да је зато јоште млада.

„Драго дете! — Научити
„То је пос'о учитеља;
„То је само њина жеља! —
„Одучити?! — Не мож' бити!!

У Пешти (у школи); ⁸/₆ 1861

Сад свако види, зашто је у школи певао пе-
сме; јер га је све подсећало на његово учите-

љевање, а у далеко занимљивијем предмету, у
много лепшој школи.

Да испишем још једну, најбољу песмицу
Трифковићеву, која ће нас уверити о великом
дару његовом, а то је ова:

Д а р и.

Седила су три сива сокола,
Седила су око пуна стола:
Соко сиви Краљевићу Марко,
Узањ Милош, Српству сунце јарко,
До тог тића Реља од Пазара,
Јуначина, што му нема пара.
Седили су, рујна винца пили,
Па уз винце тихо беседили.
Служило их ђаче самоуче,
Служило их, да му длани буче!
Како не би? Кад не точи чаше,
Већ бокале још грђе нег наше!
Ал' ће Реља, јунак, да говори:
„Браћо моја, лепо ђаче двори,
„Кога двори, ваља њему знати!“
Па са главе калпак домашио,
Из челенке перо извадио: —
„На ти пера из орлових крили,
„Кад успишеш, нека ти се мили!“
На то Милош, још мудрија глава,
Свиленога одера рукава:
„На ти рукав, па пиши по свили,
„Кад успишеш, нека ти се мили!“
Ћути Марко, мрка брка глади,
Из свог џепа кесу ђаку вади:
Била ј', кажу, од сувога злата,
А у њојзи стотина дуката.

* * *

Давно ђаче перо покварило,
Давно свилу исписало било —
Од дуката не оста ни паре,
Оста само оне кесе старе.
Ми потомци њу јоште имамо,
Штега грдна, што је празна само!

¹⁰/₂ 1861.

За ову песму не вели, да ју је певао у шко-
ли; а и биће да није. Десети фебруар 1861.
мора да је пао у четвртак, кад није било шко-
ле, јер носи на себи печат дубљих мисли.

Како било, — пажљиви и обавештени чи-
таоци ових песама мора да су из даљине при-
чули жубор оног силовитог вира, из кога доц-
није потеконте шаљиве игре Трифковићеве. Још
ћу да речем коју о спољности ове бележнице.
То вам је мала и неугледна књижица, што мо-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

жете већ по цени њезиној судити, јер на корици је оцењена у 28 новч. Чим се отвори, на листу до корице, нацртан је српски грб, а под њиме пише:

„Србин сам ја —
„За Српство живим,
„За Српство да!“

Костадин Трифковић с. р.

У Пешти 1. јуна 1861.

Књижица је ова нађена међу хартијама неког архимандрита и песника Саве Павишевића, пријатеља Трифковићева. Њему је Трифковић посветио и једну песму у тој својој бележници, под насловом: »Моме брату Павишевићу на св. Стевана.«

У овој бележници прибележио је на неких шеснаест песама, које крупнијих, које ситнијих, но нису све српске. Има их францеских, латинских, немачких и пољских.

Напоследку је прибележио разне опере и позоришно комађе, што је гледао у Пешти, те је тако набројао четрдесет и пет представа, наводећи честе и знаменитије приказиваче код појединих.

Под бр. 32. прибележено је:

»Покондирена тиква« (код Станковићевих у Будиму). Шегрт: Пантелић. — Митар: Ђаба. — Васа: Костић. — Секретар Хаџић: филозоф.«

Под бр. 40.:

»Пријатељи (весела игра у 3 дје. Кир Дима: Пантелић, код Станковићевих у Будиму за народни новосадски театар).«

41.) »Инкогнито (весела игра) превод од Руварца.«

42.) »Кир Јања (свираше тамбурице).«

На једноме листу пише: „Quels livres j' ai lu“, па је навео двадесет и осам францеских књига, што их је прочитао, а понајвише је прочитао Молијерових шaljивих игара.

Саопштеним овде Трифковићевим песмама, баш се у овај мах навршује четвртина столећа на ево тих невен-цветова, што их је песник себи засадио, те нека се нижу у венчић и оките му гроба! Првенчад његова нека одјекну у »Стражилову«, са кога ће Ђарлипути лахор и освежити милу успомену у души свију оних, који још умеју и имају шта поштовати, чему се дивити, па славити и љубити!

У Ср. Карловцима, маја, 1886.

Јован Симеоновић-Чокић.

КЊИЖЕВНОСТ.

НАШЕ КЊИЖЕВНЕ ПРИЛИКЕ И НЕПРИЛИКЕ.

Од кад је књижевности на свету, од тог доба има и људи, који нису с њоме задовољни. Књижевници се трудили, да по способности, могућству и уверењу створе оно, што држе за најбоље, али никако да задовоље неку врсту људи, који су у сваком књижевном производу видели само шуљину, површноост и недостатак у замисли и у изради. Такви незадовољници су нападали на књижевнике најжешћим оружјем, и нису презали ни од тог, да им подмећу и ниске намере па чак и подлост.

У једну руку може се и таква врста критике сматрати за добротворну, јер застрашава од рада бар ону силну чету књижевних пустолова, којој је књижевност по себи споредна ствар а цел све и сва. Али је таква критика у стању да пречи и напредак поштеном и савесном раду, отуђујући публику од читања и куповања књига. Та критика изгледа у први мах искрена, јер се служи разним средствима, примамљивим обликом реченица и изражаја, и њен је успех у прво доба заиста осигуран.

Публика не зна, нити може да зна, да је повод

таквој критици обично личан или партајски, она чита, како је критичар уверава, да га на оцену наводи чиста намера и љубав, и да можда не би умочио ни перо у мастило, да му није стало до тога, да је очува од лажних начела и лоших идеја у тој и тој књизи. Таква критика изађе на свет још пре него што је књига у публику и могла ући; она се појави у ком повременим часопису, до ког се свагда може лакше доћи, него до књиге, и, а у том често лежи врло много, она је куд камо краћа од самог дела. Све су прилике дакле ту, да се публика обавести или — заведе.

Такве критике је било свагда и свагде; она се немилостиво бацала блатом на свако књижевно дело и на сваког књижевника, ако случајно тај није спадао у коло, камо је спадао и критичар: књижевник је онда био обасипан хвалом. То би било доникле красно, да није било противничког кола, које је онда оног књижевника тако исто обасипало грдњом, као што га је рођено обасипало хвалом.

Неутрална публика долази на тај начин само у

забуну; она не зна, ког уверавања да се држи, кад се оба баш дијаметрално разилазе; не зна, ком да поверује, те се неко време колеба, док јој се не досади гнусан начин и једног и другог критичара, те, на штету саме књижевности, пеће о делу ништа ни да зна. Е на тај се начин отуђује свет од читања, и то врло драговољно, јер има изговора, ако и слабог, да не купује књиге, које таман излазе на свет, већ се придржава старијих књижевних дела, која су већ захватила чврстог корена и у књижевности и у публици.

И сад долазимо на тугаљиво место сваке савремене критике. Публика се дакле придржава опробаних дела! Добро. Али како да се та дела одржала? Како су могла захватити корена? Та ми знамо врло добро, да је за време њиховог постанка било критичара, који су тим делима одрицали сваку вредност, који се нису страшили ни од најгиднијих средстава, да их угуше у клици, и да су у своје доба доникле и успевали!

Публика у оно доба није знала, на чијој је страни правда, на пишчевој или на критичаревој, и, по конкретним примерима у садашњости, чисто је пре нагињала критичарима него писцима. Од куд дакле те појаве, да дела постоје и данас, и да добротворно утичу на сав свет? Критика је у своје доба казала, да дело не ваља и да је и његова појава излишна и штетна — а дело је опет ту, и то са свом важношћу своје ваљаности. Где лежи дакле кривица? У делу или у критици?

Држим, да се то и само каже.

У критици, јер та није била савесна, била је лична, партајска, али китњаста, звучна, приступачнија и јефтинија.

Ко сад бере бриге о тадашњим критичарима! Нико, ама баш нико, осим можда који садашњи критичар, који и нехотице иде за тим, да упадне у сличну судбу, те да га после неког времена тако исто забораве, као и образац му, негдашњег критичара.

Да је негда било тако, види се и по том, што се ваљана критичка дела одржала и до данашњег дана, те важе као класички производи. Али ти критичари узели су свој позив озбиљно; њих није на писање навела партајска страст, нит су њима речи диктирали лични обзираи. Они се држали истине, њу су исповедали и тумачили, а ми знамо, да се е том заставом у руци мора доћи до победе и до признања. Она дела, која су ти критичари повољно оцењивали, постоје и данас у пуном сјају свом, она пак, којима су одрекли сваку вредност, разнео је ветар на све стране, те им данас нема ни трага ни гласа, — исто тако, као и оним критикама, којима је скривена девиза била неистина а основа површност, подстрека пак лична или партајска.

Није ми ни на крај памети, да сву кривицу наших књижевних неприлика срушим на критику и критичаре. Многи књижевни производи такве су врсте, да би од веће користи били, да нису света никад ни угледали. Та дело побуђује на критику. Али о свем том биће разговора доцније.

*

Што сам горе рекао, тиче се у главном сваке књижевности, па и наше, ако се и ова не може баш похвалити дубоком старошћу. Али наша књижевност има садашњости, и дела, која сад излазе на свет, доживеће своје године или ће у борби за опстанак нестати са површине књижевности. Доцнији нараштај имаће прилике, да неутрално прати развитак књижевности и борбу у њој, те ће моћи непристрасно пресудити, које дело заслужује да до века живи, а које не, — тако исто, као што је садашњи нараштај у страних, напреднијих народа изрекао свој суд о књижевним делима својих предака. Савременици дају се често завести од личних или других побуда, и мало је њих, који самостално и објективно иду за тим, да ком делу пронађу праву суштину, да се уживе у њу, те тако да изрекну свој суд о њему. Већином се држе туђег мњења, јер им је тако уштеђен труд задубити се у дело, олакшан им је тежак посао мишљења па још чак и самосталног, те радије пристају уз готов посао, него да троше своје време и свој зној на испитивање књижевних појава.

Али тако је свугде, па онда није ни чудо, што је тако и у нас, у нас, који смо тек у развоју, те лакше примамо пороке и недостатке, него врлину. Људи смо, па као такви носимо у себи обележје вечитог промењивања, сад напред, сад натраг, сад боље, сад горе. Повина хоће да нас у први мах заведе, и у тој струји готови смо да таманимо све досадашње; само што је у нас та велика опасност, што хоћемо у скоку да постигнемо оно, до чега су други народи долазили корак по корак. Тако можемо лако сломити врат, и ако се то деси, онда смо сами криви. Из људске коже не можемо никуд, те морамо дакле тако радити, како нам је од природе прописано; сваки скок странпутицом светиће се нама самим, и после многог времена мораће потомци наши да почну тамо, где смо требали почети ми. Само што се на тај начин губи скупоцено време, које паметнији народи боље употребљују, зидајући најпре поуздан и чврст темељ, да на њему дижу зграду, какву им је драго. У нас се пак хоће да зида зграда на лабавој и ништавој основи — не треба се онда чудити, што је и поветарац сруши а олуј разнесе на све стране. Ми грамзимо за напретком; али, гледећи све напред, не видимо пут пред собом, ни сметње, које су на

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

њему, те се спотакнемо и срушимо, док нам међутим сусед мирно и трезвено корача, обилазећи смеће, које не може да савлада а чистећи и таманећи оне, којима је дорастао.

Ту лежи наша велика несрећа, која се, чини ми се, с нама заједно преселила у области византијског царства. Па не само да тежимо затим, да се махом подигнемо на површину осталог света, него сваки од нас је уверен, да је позван да предјачи, да показује другима путе и да његов, само његов глас буде меродаван и одлучан. Друго се мњење не трпи, а кад ипак хоће да ојача, онда се гони и тамани

сваким средствима — удови једног тела кољу се сами.

Зар онда може бити разговора о напретку? Никад.

А имамо ипак најлепши пример у сопственој кући. При мирном такмачењу развио се несамртни цветак нашег народног песништва, ком данас мало има равног. Па зашто се не бисмо придржавали тога и у уметничкој књижевности нашој? Али не. Ми хоћемо да смо друкчији него што смо, зато и лутамо по облацима, зато падамо, и ако баш не сломијемо свој врат, ми ломимо другом, рођеном свом.

Да смо живи и здрави!

Милан Савић.

(Наставиће се.)

ЛИСТИЊИ.

МЕСЕЧНИ ПРЕГЛЕД ПЕРИОДИЧНЕ СРПСКЕ И ХРВАТСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ. МЕСЕЦ МАЈ:

Јавор (бр. 18—22.) довршио је приповетке: Немеја, написао Веља М. Миљковић, глаумац (бр. 18., 19. и 20.); — Како је Овезија оздравила, с француског (бр. 18—22.); — Живот у граду, од грофа Л. Н. Толстоја, с руског Н. В. бр. 19. и 20.); — Почео: Нада. Посвећено гђици Јел. Б. (бр. 21. и 22., наставиће се). — Песме: Мите Поповића: Санку (бр. 18.); Владана: Гуслару (бр. 19.) и Тија нојца (бр. 22.); Рајка: Роб [Хервер], (бр. 20.); Милутина Трбића: Живот (бр. 21.). — У 21. бр. почиње приповетка у стиховима: Побратими. — Наставља од пре: Осам дана по Црној Гори (у бр. 18. и бр. 22., наставиће се); — Коста Богдановић, српски књижевник, (бр. 18—22., наставиће се); — Грађа за историју српскога народа. Приопћио из своје збирке Дионисије Миковић, управитељ манастира Бање (бр. 21.) У листу под „Књижевност“ оцењује Ј. Ж. Дејановићево: Кратко пчеларство за почетнике (бр. 18. и 19.), и Тодоровићев учебник: Пољска пригода бр. 20.); — а Вид Вулећић-Вукасовић: Беговићеву збирку: „Срп. нар. pjesма из Лике и Баније, (бр. 20.); у 21. и 22. бр. почиње оцена на Краузову књигу: Smailagić Мећо (наставиће се); — Свршено од Вицка: Писмо из Америке Виду Вулећићу-Вукасовићу [IV.] (у бр. 20—22.). — Писмо Атанасија Стојковића, саопштио Јован Димитријевић. Осим тога: Друштва, Белешке, Разно, Читуља, Нове књиге, итд.

Гусле, књижевни часопис, излази сваког 15. и 30. у месецу од месеца Маја 1886. Власник и одговорни уредник Св. Љ. Гавриловић, издавалац трговачка штамарија. Цена поједине свеске 50 дин. пара, до краја ове године 8 динара; за стране земље 10 динара; на три претплатника до краја године 1 рабат. Овог су месеца изашли бројеви 1. и 2. На првом је месту у оба броја „Ваштина ни на небу ни на земљи“, приповетка Св. Љ. Гавриловића (низ истинитих догађаја, на другом „Око за око“, роман С. Тешића, на трећем „Мртвачки сандук“, приповетка Св. Љ. Гавриловића (у примедби читамо, да је та приповетка донеке штампана у књижевном листу „Балканској вили“; тај је лист лане излазио у Београду под уредништвом Драгутина Ј. Илића). Приповетке су све три по слогу и пагиновању тако удешене, да се по свршетку могу из листа искинути и у засебне књиге увезати. У првом броју има затим песма Ва. М. Јо-

вановића, кога и читаоци „Стражилова“ са лепих му песама познају, под насловом „Шта веле трунке“; даље је у првом започет а у другом завршен превод појеме Тараса Шевченка под насловом „Сан“; под превод је потписан Белевис. У другом је броју Шевченкова рефлексивна песма једна без наслова у преводу Ларе, даље Хелдерлинова песма „Руки“ и песма М. Хартмана „Киша после суше“, обе у преводу Ва. М. Јовановића. Под рубриком „Књижевни преглед“ оцењује —В— хумористичне и сатиричне списе Стевана Ј. Јефтића, који су у издању пишчевом у Београду лане угледали света у збирци под насловом „Сито и решето“. Оцењивачу уводу мало нејасно теорише о романтизму и реализму у лепој књижевности, па вели, да „код нас реални правац у поезији почиње са Бранком, у белетристици са Богобојем Атанацковићем“ и да су „данашњи по раду најобилатији преставници реализма: Змај, Јаша Игњатовић, Стев. В. Поповић...“ (шта ли само те четир тачке хоће да кажу!); обећаје даље, да ће „о овоме више проговорити у засебној студији...“ (опет тачке!) У току дољег расправљања за времена нам још раничишћава свој појам о реализму; видимо ту, да је у њега то назив за „златну средину“ међу „тривијализмом, ачењем и бенављењем“ и романтицизмом. (Но ипак је остао дужан —В— те није јасније одредио тај „тривијализам“. Шта ли ће то бити, кад је код њега Емил Зола на челу најновије генерације реалиста по кову тога —В—овог „умереначког реализма“, па још у пркос хронолошком реду и пред Бјернсоном и пред Тургењевом и пред Чернишевским?! Но из негативног момента дефиниције —В—овога реализма излази, да је том „тривијализму“ циљ, „да слика одражности“ [и сувише релативно и растегљиво!], „да се служи“ [то је циљ?!] „тривијалношћу и грубошћу“ [и опет сувише релативно и растегљиво!] У реализму —В—овог калибра „треба да влада избор догађаја из живота, студија лепоте у извођењу, естетика истине...“ [сад чак и шест тачака!] Е па хајде причекаћемо ту „засебну студију“ на шат се уверимо, да је та „естетика истине“ подједнако заступљена у нашег Бранка, Богобоја, Змаја, Јаше и —В—овог увор-реалисте Емила Золе). „Продрумсавши“ (није лош виц!) Јефтићево „Сито и решето“ долази —В— до уверења, да у Јефтића не оскудева дара и воље, само кад би томе придружио бољу штудију (мало час је била студија!), лепши избор, више тенденције! (Не можемо а да још не приметимо, да —В— има неку нову теорију о координовању

и субординовању реченица. Има у његовој оцени пасус један оваквог изгледа: „Докле је романтизам [романтицизам му је ваљда сувише дугачко!] лутао по проблематичним сферама, по магловитој, мрачној и неопређеној висини, чисте ил помућене уобразиље. [Ту је сад тачка па даље почиње великим словом]: Докле је романтизам лутао по неодређеним облацима, у расвјетку — истине и појезије, истинитог живота и измишљања [опет тачка и опет даље великим словом]: Докле итд.). Под рубриком „Позоришни преглед“ има реферат о приказу Фераријеве комедије „Самоубиство“, коју је с талијанског превео Дан. А. Живаљевић. Под реферат није нико потписан, биће дакле да је из пера уредника; Фераријеву комедију хвали као заврстан приповак репертоара те и избор преводичев и режију и игру глумаца. Нанослетку је у том првом броју још неколико кратких „Вести из књижевног и уметничког света“. — У другом броју под рубриком „Књижевни преглед“ оцењене су „Наше оригиналне нове шаљиве игре“ (две још нештампане и неприказане, и то: „Ново доба“ Милутина Ј. Илића, које је од „Матице Српске“ добило награду 100 фор., и „Кирајџије, шаљива игра у пет чинова, рукопис Св. Љ. Гавриловића из 1883. год. Обе оцењује сам уредник; у уводу истражује узроке, са којих су тако ретки сад у нас оригинални позоришни комади, те највећма криви позоришну управу, код које тобоже „без шапо-класа и по моди фрака и без извесних протекција једва ли ћеће живи остати“; прети даље, да ће у свом чланку „О неговању наше драмске књижевности“ „мало крупније преставити (!) потребне протекције, закулису радњу рецензисања позоришних дела, равне хокусе-покусе црвеног плајваза, измене имена итд.“, па онда прелази на оцену Илићевог „Новог Доба“, за које вели, да „има радње, има драмског ефекта“, „има истинитог живота, верних типова, није гола карикатура и фантасти романтизам“; само не може да опрости оцењивачима „Матичиним“ — против којих, мимогред буди речено, на врло детињаст начин експекторшице, називљући их иронично „стручњима“, и „славним академичарима ерпским“ — што су искали од пиеса, да избрише из свог дела „старански прототип озваничене глупости“, началника. — У оцени на „Кирајџије“ оцењује сам своје дело; нешто, што „код нас још није познато“, али што „у осталом није никакав грех“; међутим обећаје, да ће „грех овај (откуд је сад опет грех?)“ самокритиковања бити сведен на најмању меру“, јер тобоже „progr o ladua ordet“ (какав ли је то галиматјас! хтео је ваљда да цитира оно латинско „progrgia laus sordet“; фамозни цитат тај уредника „Гусала“ лепо може украсити „Бубнуотеку класичних цитата“, коју је честити наш стручњак-класичар Туроман, као што смо извештени, почео сабирати из дела наших закованих „антикласициста“ из Србије; чинимо професора пажљивим на ово недошче од цитата, да му не би умакло из „Бубнуотеке“. И овај број завршују „Вести из књижевног и уметничког света“, међу којима је наша места и вест о Дескачевљевом Фаусту те је прештампана оцена из „Србобрана“ заједно са неумислицима о високом Ђ и с (види „Стражилово“ број 17. под рубриком „Позориште и уметност.“) Сасвим на крају тог броја тужи се уредник на „немар нашег новинарства“ па између осталог каља своје другове, књижевне листове, што се „Гуслама“ као тобоже „конкуренту“ свом слабо одавала препоруком. Не можемо знати, на кога се непосредно односи пребацање, но са своје стране морамо изјавити, да смо у своје време (у 15. броју) огласили „Гусле“ а што се досад писмо на њих осврнули, био је једини разлог то, што смо чекали „Месечни преглед“ за мај, јер су оба прва броја „Гусала“ датирана маја месеца.

Глас истине бр. 9. и 10.) наставља с руског Ивана Некрасова: Пахомије Србин, писац XV. вијека, и: Митрополит црногорски Висарион Љубиша. Довршује у 9. бр.: Из Грчке црквене књижевности. I. Св. Василије велики, и Дионисија Миковића: Грађа за историју срп. народа. Доноси у оба броја чланак: Учитељска школа и интернат (с обзиром на педагошку расправу Мите Пешковића у Летопису о учитељској школи у Црној Гори), од М. Петровића. Има од Милутина Думића, испитаног професора, по св. писму и јеврејском језику: Тумачење псалма. Доноси у 9. бр.: Бесједу на ново лето 1886., што је говорио у Кутима (у Боци Которској) о. Јеротеј Ђордан; у 10. бр.: беседу на дан славе црквене (о владању богоугодном) од Љуб. Каћанског у Кулину и беседу на васкрсе. Па по „Срп. нов.“: Важни догађаји (из „Паметара за децембар.) и: Шта се и како се и с које стране досле покушавало, да се и код нас оснује семинарија за кандидате свештеничког реда? (Наставиће се). Доноси и преглед рада саборског одбора петнаесторице, и Ва. Красића ерпске старине (Две старе синџелије), а у списку некролог митровачком капелану Владимиру Малетину, од тителског пароха Емила Степанова. Осим тога белешке итд.

Vienac (бр. 20.—24.) доноси ове песме: Ивана Ледушића: Јатагану (бр. 20.); Јов. Сундечића: Домишљаји, XLIV.—LII. (бр. 20.), Умовања LIII.—LXXI. (бр. 23.); Спиридиона де Либертије: Три гроба (бр. 21.); Алексеја Калцова: Сељачка гостба (са сликом, уз руски текст, превео?) (бр. 21.); Н. III. Црногорчевића: Султанија, (бр. 22.); Неименована: Из минулих времена (наставиће се) (бр. 24.) Наставља кроз свих 5 бројева В. Новака причу: Фишкалова исповијед; па Ивана Ледушића приповијест из босанског новијег живота: Маријан; па довршује у 24. бр. с пољског од Крашевског: Последњи дани кнеза војводе; од 21. наставља Фрање Рачког: Путне успомене о Русији. Довршује у 20. бр. животописе Карла Јаромира Ербена. Томо Маретић наставља своје практичне језичке поуке у чланку: Филологичко иверје (бр. 20.) У 22. и 24. пише А. Тентор животописе хрватског вајара Ивана Рендића.

Доноси лик: Јована Сундечића, (књижевника и песника ерпског и хрватског, ерп. правосл. свештеника) и слику Ц. Медовића: На водама вавилонским (бр. 20.), слику: Лов на дивокове, (бр. 21.); слику по бакрорезу Ц. Медовића: Задња почаст и слику гимназије у Винковцих, (бр. 22.); слику кипа Ивана Рендића: Јесам ли пристала? и слику цркве Василија Блаженога у Москви, бр. 23., па цркве св. Софије у Кијеву и Спаскаја врата у Кремљу уз „Путне успомене“ (у бр. 24.) Осим тога у сваком броју равне белешке у списку о савременим појавама у књижевностима разних народа, уметности, итд.

Вршљан (бр. 9. и 10.) наставља Игњатовићев роман: Дели-Бакић; — Новићеве: „Слике из босанског живота П. Мешан-ага Жунић;“ — Прилоге за историју ерпског покрета 1848.—1849. год. (VIII.); — Утарке из путописа В. В. Вукасовића. Довршује у 9. бр. Путничку црту митропол. С. Косановића и народну приповетку: Царев син и змај од шест глава. У 10. бр. наставља: Листине, што их саопштава В. В. Вукасовић, и доноси VII, у 10. бр. VIII. „Писма из Епископума“, од „Ј. С. Поповића“, у којима напада на плагијаторство и књижевну крађу. — Доноси нова писма, и то у 9.: Писмо Јована Хаџића Стевану П. Книћанину, 5. јун. 1849., и писмо Ст. П. Книћанина новосадском проти Павлу Стаматовићу 22. маја 1850., а у 10. почиње Јов. Дмитријевић из своје збирке да приопштава: Писма кнеза Милоша Обреновића. Овде су приопштена два. — Песме су две: Нова песма (за певање у колу), од Р. (у 9. броју) и Песма пре кише, од Калоперовића. У белешкама у 9. броју доноси Р.:

рецепт пре сто година карловачког лечника Јована Живковића, а у 10. бр.: Рапорт за Арсенија Поповића. — У 10. има неколико срп. нар. пословица, по Херцеговини их скупио Огњен. — По исказу досад има претплатника 301. —

Босанска вила (бр. 9). Швабо. Приповијетка из данашњег живота у Босни. Од Ст. Калуђерчића. — Наставак Патијце. Поука: О васпитању, од Бјелинског. С руског превео Сава Мапојловић. — Бедуин, од Беничког, превео исти. — Срп. нар. умотворине: Народне пјесме из збирке Ђорђа Петровића, протођакона (I.—VI.) Царица и дванаест слушкиња, нар. прип., из збирке Н. Т. Кашиковића; Народне пословице, од П. Мирковића (241—279). — Листак: Приказ Сундечићеве књиге: „Тужна књига“, нашег листа „Стражилова“, привредних књига: „Како се гаји перната животиња“ и Тодоровићеве: „Пољске привреде“, две нове срп. музикалије Антона Хочева. — Претплатника, осим оних 157 у Сарајеву и 27 у Бања Луци, видимо, има у Доњој Тузли 24, у Мостару 21, у Бјелини 7.

У **Невену** је у 9. броју довршено „Звонце“, потписан је под-а-њ М. Ј.—ћ; даље је у том броју шаљива црта „Максим“ од браца-Душана, па „Бежање из Помпеја“ уз снимак групе младог вајара Пољака Виктора Бродског, за којег Талијани признају, да нема бољег вајара од њега; има затим „Крушка“, цртица, коју је по немачком израдио Јеленко Михајловић, и „О свирци“, прво писмо сеји Анђелији, пише Љубиша. Саставци у стиховима ово су: „Војска на војска“, лака, течна песмица без потписа, „Ласица и зец пред мачком на суду“ од Љуб. Лотића; „Прометљи поздрав“ од браца-Милорада из Беча; „Ко се руга“ од Црика; „Кајин“, уза слику младог чешког сликара Е. К. Линке, од Б.; „У шуми“, од Милана из Сомбора. — Број 10. доноси ове песме: „Шта ради Нада“ (без потписа, са сликом). — „Српкиња сам“, од браца-Лазе. — „Моја звезда“, од Павла К. Л. — „На гробљу“, од Ш. М. Поповића. — „Дечија срећа“, од браца-Лазе. — „Шта ја волим“, од Гиге. — „Добро јутро“ (без потписа). — Има даље у том броју: „Тежи за бољим!“ приповетка (посвећена свима младим певничарима), од Петра Петрова Лединчанина из Карловаца. — „Зла маћеха“, ерпска народна приповетка, саопштио Радан из Глушаца у Мачви. — „Кула од порцелана у Нанкингу“ (са сликом). — „И овако се хватају лицице“ (са сликом). — Одабране мисли, прибрао Ж. С.—ћ. — Овејана врџа. — „Чудан папагај“. — Разнолије. — Даштања.

Голуб има у свом 5. броју овај садржај: „Пролетња зора“, песма Ив. М. Поповића. — „Слушајте и учите“, мајска приповетка од Луке Пиштелића са Цетиња. — „Срећа“, песма Симеона Попића из Раковца. — Краљевина Италија, са сликом Рима, Мантове и Катаније. — „Мој понос“, песма браца-Лазе. — „Баба и син“, народна приповетка, саопштио богослов Марко С. Поповић. — „Младом пријатељу“, песма од Црика из Каменице. — „Смртни ударац за нежни пољубац“, од Петра Мирковића из Бихача (ту лада у очи облик: љупте место љубте). — Из књиге књига од Атанасија Николића. (Неколико аксијома за живот, извадио Јеленко Михајловић.) Шаља и досетке. (Седам кратких шаљивих причаца.) — Сваштице. (Четир занимљиве белешчице.) — Нове књиге и листови. — Ребуси. — Аритмогриф. — Решења. — Голубов писмошча. — Голубов речник.

Српче, излази двапут месечно у Београду. Цена за Аустроугарску годишње 3 фор. Уредник је Ј. Миодраговић а власник и издавалац М. В. Поповић. Година V. Број 17. доноси овај садржај: „Ето и мене“, песма Р. М. Ивковића. — Низ прича од Андерсена, превео Света. Ј. „Најлепша ружка на свету.“ — „Ластама“, песма Тодора Љ. Поповића-Левчанина из Крагујевца. — „Бог му дао а љаво му не да“, при-

поветка из ђачког живота, од брат-Које. — „Пролеће“, песма од Б. Ј. Гав. из Крагујевца. — „Не будимо таки!“ црта од М. Ђ. Ј. и М. Ј. М. — „Роду својоме, роду миломе...“ од Крајинића-Босанца. — „Исупавање земљишта“ (без потписа). — „У пролеће“, песма Светозара Н. Тодоровића. — „Лазе“, истинита прича од Мијанга П. Милошевића, учитеља. — „Пролетња зора“, песма од В. — „У забави наука“, од Ник. Стој. — „У Србина тврђа вера од камена“, песма, послао Ђ. Крајинић-Босанац. — „Мали Божка у вођњаку“, причаца Драгутина Н. Лапчевића. — „Тице занатлије“, превео (одакле?) Пет. М. Никетић. — Из дечијег живота (Три анегдоте од С. Мандића и једна од Љубе В.) — Ситнице. — Коштувци (три загонетке, један ребус, један ковички скок и десет шаљивих питања.)

Стармал је у подлиску 13. броја довршио хумореску „Рецепт од кијавице“, а у 14. је започео и у 15. довршио као неки шаљив еп под насловом „Баба-Роксин гроб“.

Школски лист доноси 5. броју на челу расправу за награду: „Шта је задатак учитеља у опште?“; даље довршује педагошку расправу: „Које су мане домаћег васпитања?“ и „О изражењу дечијег срца“ (под ову је последњу расправу потписао Младен Борбошки, свештеник); наставља даље у том броју Симеун Кољевић своје „Природописне лекције за средње разреде народних школа“, које је био започео још у 2. броју; овде је сад реч о гипсу или садри. Има затим чланак „Певање у народним школама“ из пера Драгутина Блажека и завршен је извештај о раду школског савета у седници од 29. марта о. г. Пред крај је „Глас из Босне“ о тамошњим школским приликама. Као обично долазе даље: „Школске вести“, „Нове књиге“, „Упражњена учитељска места“ и овога пут још и некролог († Теодор Паулер и Никола Орлић, учитељ Пакрачки.

Женски свет (бр. 2. : Одзиви нашем листу. — О здрављу и болести, од * *. — Лекарски разговори са нашим мил. Српкињама, (П.), од др. И. О. — Децу не ваља мазити. — Писма мојој пријатељици, пише Марија. — Рад добротворних задруга Г. Новосадске, П. Вел. Кикиндске, П. Сегединске. — Листићи: Из друштва. Зард здравља. За матере. За домаћице. Из баште. Новине. Нове књиге и листови.

Српкиња (бр. 6. и 7.) има песме: од Љубомира Лотића: Јес л' јунак... (бр. 6.) и Ивана Мартиновића: На те мислећ' (по Ленау-у) (бр. 7.). У 6. довршује превод Лескијенова чланчића о срп. нар. појезици. Наставља у оба броја шестим, седим и осим писмом: Из Езерових писама о естетици. У 6. почиње, у 7. довршује психолошко-педагошку расправу: Гордост, од Т. М. У 7. наставља практичне поуке о нашем језику и доноси чланчић о вишим девојачким школама. У подлиску: Старо и ново доба, од Крашевскога. Осим тога разне белешке за женски свет. Под „Књижевност“ приказује неке новије књиге и листове, па се том приликом праведно тужни на нашу ерпску публику, која је кадра својим немаром да доведе до очајања издавача ерпских књига и листова. Наш колега се жали нарочито на наш женски свет, „који налази неког особитог уживања у томе, кад се може похвалити, да ништа ерпски не чита“. Но ми смо тако слободни да додамо ово: не може под богом, колико је широм света од истока до запада, од северног пола до јужнога, бити немарније интелигенције према својој књижевности, него што је наша ерпска. Је ли се само ко назвао књижевником, па још постао чланом каквог књижевног друштва или одељења, тај је ставио себи у дужност, да не држи никаквог листа, да не купује никакве књиге, као да је то испод његовог достојанства; а ако ће кад тад да ту своју „дужност“ пренебрегне, отићи ће у књижицу свог друштва или у редакцију ког дневника,

који по најчешће бесплатно добијају лист или књигу, па ће ту прочитати наслов и име пишево, те можда и прелистати неколико листова и оставити на страну, да пише или ронта, како нам књижевне новости нису ни пода шта. Па нуз то проклета партајчиност! Колико ли ова тек гута и трује наш књижевни морал и напредак! Да споменемо, ево само овај нама у овај пар најближи пример, (а временом ћемо имати прилике и више коју рећи у опште): од толико листова српских, које ми редовно приказујемо, не тражећи од њих никаква регреса, једва се два или три наша побуђена, да две три речи рекну о „Стражилову“, иначе нико ни мукајет, ван ако има што да замери. „Српкињо“, разумемо те!

Учитељ има у бројевима 4. 5. и 6. ове нове стручне чланке: „Груписање школских општина“ од учитеља Михаила П. Милошевића. — „Једна реч матерама“, по Јовану Теву од Љуб. М. Протића. — „Предавање о разломцима“, од Б. Т. Н. — „Виртуозност у вештини предавања“, с руског превео Јован Д. Јовановић, учитељ са Ђуприје. — „Предавање о рачунској операцији дељења“, од К. П. — „Довршен је чланак: „Дошптавање у школи, од Ник. Стој. а настављен Журдијев „Патриотизам у школи.“ — Под рубриком „Књижевност“ оцењен је у 5. и 6. броју „Земљопис краљевине Србије са животописима из најновије наше историје“, што је према наставном програму од 1884. год. за ученике III. разреда основне школе израдио Милан С. Убавкић; оцену је ту написао учитељ Ђ. С. Којић.

Застава (бр. 50.—83.) доноси у лиску (бр. 60.): Ноћ у Паризу, од Е. Екштајна, (превео?) А. Ј. В. — Бр. 62., 63., 65., и 66. доноси критику од Ј. Н. на пету свеску књига за народ, што их издаје „Матица Српска“ из задужбине Петра Кољевића: „Помози се сам, помоћи ће ти и бог“ од професора дра Ђ. Дера. (Види „Наше Доба“). — З. Ј. наставља из својих листака: „Из граничарског живота“: III. Добро се не враћа увек с добрим, (бр. 63.); 'V. Чича-Мијатова клетва и пророчанство, (бр. 72); VI. Божја казна (бр. 82.) У бр. 64. од Р. Б.: Језино преписивање. — У бр. 65. пише Васа Ђ. Тешић (у Србобрану): Још нешто о назаренству. — Листак бр. 66.: Љубав се уме наћи, од Л. Х. — Бр. 70.: Срби у Луџици (из „Парламентара“) од Јан Б. Шоште. Реч је о „Српској Матици“ у Вудиницу, просветном средишту луџичких Срба у Саксонској краљевини. Да смо и сами срећнији, па да што боље можемо потпомоћи ту мртву стражу словенске крви у немачком мору! Могли бисмо их овако потпомоћи, шаљући им бар своје књижевне радове! — У бр. 70. и 73. оцењује М.: „Пољску привреду“, учебник за школу и народ, израдио Паја Т. Тодоровић-Ђаковчић. Прва књига. Земљорадња. — У 68. и 70. бр. пише о „Српским женским руковођицама на културно-историјској изложби женских руковођица у Бечу“, Т. В. Суров. — Листак бр. 71. доноси од Браќа М. Рашића, „Намигуша. (Изгубљен листак из једнога дневника).“ — Бр. 79.: Усамљеност, од Мопасана. Превео Р. Б. — Бр. 80.: Протрч, вече, још једном! Написала грофица Ана Понграц. Превод. — Црногорске жене и судство, прештампано из (бр. 82.) Гласа Црногорца, занимаће правнике и све, који уче Црну Гору и наш народ тамошњи. — Пажињу заслужује чланак Ђ. П. Миросављевића: Српска домаћа индустрија и њена будућност (бр. 83.).

Наше доба (бр. 48.—63.) доноси у својим подлисцима: На Руџичаду, од — [у Н. Саду], [бр. 48.]; — Неколико речи о наочарима [по Венглеру], од М. [бр. 50.]; — Српска краљица Наталија, [по „Фиг.“]; и: Кухинска со као лек од дијтерије; [по Ј. Г. Крамеру], од М. [бр. 51.]; — Метерних [по „П. Л.“ из књиге [Berlin und Wien], од М. М. [бр. 53. и 54.]; — Рус, Авганаз и Енглез, [„Есбо“], од М. [бр. 56.]; —

О срећи, што о њој народ прича, казује Ф. С. Краус, [бр. 57.]; — Братски одаздрав на братски поздрав. У Дојчини Петра града, 17. маја 1886. [Песма], [бр. 58.]; — Крвав Ђурђев-дан, балада из минулих времена, од М. [у Средњу]; — Живот [с руског, од Алексеја Толстоја]; Различан опход. [с индијског, од Бартрихари-је] и Шта је живот овог света [с енглеског, од Едмунда Стедмана], све песме од М.; — Сиромах Шваба. Слика са села [по истинитом догађају], од Е. Ц. Е. [бр. 60.]; — Веселост, [с немачког, од Гриларцера] и Цветак [с талијанског, Клементе Филомарини], песме од М.; — Најстарији историчари, [бр. 61.]; — Под траву ову... [с енглеског, од Едмунда С. Стедмана] и Остављена љуба, [с немачког, од Едуарда Марије], опет песме од М. [Ако је то све један те исти М., то ће бити каида највећи полиглот у Срба. Нек му је на дику, ако је то хтео да покаже! Али као песник тешко ће се прославити!] У истом [бр. 62.] почиње приповетка Емила Сувестера: Бенерал Гиљом [по немачком]. — У „Народној привреди“ доноси чланке: Зимна храна наше домаће стоке, од П. Ј. К. [бр. 51.]; — О колики, [по немачком]; од истог [бр. 55. и 56.]; — Народна заклада за српске роткиње. I. Узроци бројном опадању у Срба, од М. [бр. 57.]; — Ратарске продужнице, од П. Ј. К. [бр. 62.] — У „Књижевност и вештина“: Учитељево даље образовање, од К. М. Ђа, [бр. 52. и 53.] — У бр. 54., 55., 56., 57., 59., 60., и 61. од низ чланака: Која реч о нашим књижевним јадима. [Критика на критика]. Ово је одговор на критику у 62.—66. броју „Застава“.

Браник [бр. 48. 63] у лисцима својим доноси ове ствари: Украј Новице Церовића. [С мога пута по Црној Гори], од дра Милана Јовановића-Батуца, [бр. 48. и 49.] красна згодица, а дивно описана, из живота тога јунака у епу „Смрт Смаилага Ченгића“, а за упознавање кршине Црне Горе; г. др. Батуца могли бисмо само умолити, да се чешће јавља стаквим приликама, кад уме овако. — О зближењу наука, од Б. П.—ца [бр. 51.]; — Јеша Буквина!... Истински догађај из сеоског живота у Горњ. Крајини. Написао Храбрено [бр. 52. и 53.]; — Досетљив у нужди. Хумореска из ђачког живота, од Ђеравице [бр. 54.] Није то у нас само, већ и у других народа, тек у нас ипак ваљда по најчешћи обичај, да се из ђачког живота пишу само хумореске. Кад узмемо у обзир бујни живот ђачке омладине, није тому ни чудо. Али у нас су баш то хумореске по највише по најлошије а ђаци по њима све сами весељаци, картаџије, варалице, и бог те пита шта још — као да ђачки живот нема и лепших страна. Опише л' се једна ђачка теревенка, или превара, како су дошли до новаца, без икаквог озбиљног „Hintergrund“а, што је за хумореску исто тако, као и смешни моменти, кардиналан услов, наше обичне „хумористе“ мисле, да је готова хумореска. Бадава, „Карловачки ђак“ Коете Руварца и Игњатовићев „Нарацић“ осећае још дуго недостижна згодица из живота наших ђака! — Вукашин није убио Уроша. Павод из расправе г. др. Константина Јиричека: „Die Beziehungen der Raguzaner zu Serbien unter Car Uroš und König Vukašin [1355.—1371.] Изведен Димитријем Руварцем, парохом земунским, [бр. 55., 56. и 57.] Поштовани Д. Руварца, брат познатог нашег историчара, велеверног и велеученог архимандрита Илариона Руварца, показује се од новијег доба у нашој књижевности као историчар са својим расправама: Ко је наследник пећке патријаршије, због које је имао полемику с арх. Н. Дучићем; с расправом о митрополиту Вићентију Јовановићу; и ево с овим изводом. Овде се обавео на све дојако у нас расправе о томе тако, да је ово за лајке уједно и кратак, али језгровит преглед целог тог занимљивог питања. — Читаворно правило. Приповетка од Е. Кастиелнова, слободно

превео Ђ. [бр. 58. и 59.] — Могло је и тако бити [бр. 50.], Уводне [бр. 60.] и У поноћ [бр. 61.] три су лиска познатог ђељтонисте М. С—ћа. — Учини добро, не кај се; учини зло, надај се. Приповетка са села. Написао Жеравица [бр. 62. и 63.] — Један православи Србин [у Бачкој] написао је [бр. 49.] чланак: „Вера назаренска“, занимљив за познавање те секте, опасне по нашу веру прадедовску и народност. — На челу свог 56. бр. доноси лист посмртницу познатог историчара Леополда Ранке-а. — У 57. бр. извештај о свечаном састанку срп. ученог друштва у Београду 11. маја у спомен свом пок. члану Дим. Матићу. — У 58. и 59. важне изводе из извештаја школских надзорника у Србији: Вуловића, Туромана, Жујовића и Андановића, професора у великој школи, о гимназијама у Србији. — Сваке препоруке од стране свију пријатеља материјалног благостања нашег народа и сваке најкне српских капиталиста заслужује чланак М. Д—ћа: Српским капиталистима [бр. 62.], са своје родољубиве намере —

Милош Грабовачки у Земуну оглашује нов лист: **Јавност**, за обртност. Он га уређује, издаје и штампа. „Браник“ га овако препоручује: „Што досада нисмо имали ми, али други народи јесу, један лист, који се свима и свакоме на захтевање бесплатно шаље, имамо ево од давашњег дана. Листу је главни задатак, да доноси огласе, препоруке и т. д. Стога се препоручује сваком, ко има што да објављује ширим круговима, нека се служи овим листом, тим пре, што овом листу није забрањен никуда прелаз. За трговце је важно, што ће у овом листу имати достављену сваку промену путничких тарифа и т. д.“ — Колико је нама познато, ово није први покушај те врсте. Исти издавалац доноси је уза свој хумористич. лист „Бомбу“ 1875. још и „Огласник“ као додаток, кому је била цел ево ова сада „Јавности“. Сретно му било!

Napredak има на челу броја 13. чланак Милана Кобаљија под насловом „Локације у научној школи не треба“; у истом броју, а и у 14. и 15. наставља чланак Јос. Кирина: „Развитак хрватског пучког школства, нарочито у препороду нашег народа.“ На челу 14. броја почиње чланак „Позорност и занимање (интерес)“, а на челу броја 15. стоји чланак Јос. Клобучара „Ријеч о господарских продужницах“; у истом је броју из броја 12. настављен Ђурчићев „Пут у Црну Гору на цетивељску учитељску скупштину“. Сасвим на крају тог броја има „Књижевна молба“ Мирослава Цугшверта, равн. учитеља оштеће пучке школе у Илици у Загребу, у којој моли свештенство и учитељство и остале родољубе у Хрватској, Славонији и Далмацији, Босни, Херцеговини, Србији и Црној Гори, да му до конца јунија о. г. било писано латинцом или ћирилицом из свога краја пошљу у чистом наречју оног краја, како га народ говори, по могућности коју песмицу, приповетчицу, бајку, причу или дијалог, реченицу (пословицу) или заговетку. Свега не треба да буде више од једне или две штампане стране велике осмине. Цугшверт је рад да у књигу покупи сва наречија нашег језика те да их изда.

У бр. 5. **Liečnickog viestnika** саопштава др. Милан Нијемчић, градеки физик из Карловца, резултате својих опажања у лабораторију славног Пастера у Паризу, где је провео мал не три недеље, да проучи Пастеров постунак код бесноће. — Дале пише др. Јосип Шолц, кр. окружни лекар из Митровице, о том, „Како да се институција примаља (бабица) на селу побољша.“

Iskra, књижевно-поучан лист, излази у Задру дванут на месец на по табака а стаје 3 форинта на годину. Одговорни је уредник Никола Шимић а издаваатељ Л. П. Реља. Година III. — Овог месец изашли бројеви 9. и 10. Доветом је броју садржај ово: „Вијетчић Миловану“ (наставка из броја 8.; реч је о Качићевом „Разговору угодном“; о којем је у на-

шем листу недавно писао наш поштовани сарадник Л. Томановић). — „Пути М. Павлиновића, године 1867—75.“ (П. Славонија: Согин, Шаренград.) — „Које књиге црквене писали су св. Ђириј и Метод?“ од Р. у Сењу. — „Кратак осврт на стару и нову бугарску литературу“ (Наставак). — „Двије робњице“, историјска приповетка, написао З. — У десетом су броју настављени „Пути М. Павлиновића (Илок. Немци; настављен је и чланак о св. Ђирију и Методу а довршене су „Двије робњице“; осим тога је у овом броју из осмога настављен „Мит у традиционалној књижевности хрватској и српској“ од М. Сабиха; има у том броју и песма „Мали просјак“, коју је по француском замишљају сивао В. Трстакски.

Садашњост је у подлиску бројева 18. 19. и 20. наставила а у подлиску броја 21. довршила „Једно за друго“, слику из живота од Драге Гавриловићеве; у 21. броју има осим тога у подлиску још и два припева уз народне песме, што је прибележио Ђорђе Свитлић.

Бачвашинов подлистак окуповао је и овог месеца искључиво Ага са својим коверџама. У броју 21. под рубриком „Књижевност“ а под насловом „Дакле које ваља?“ устаје Радина против две „противречиве (лепо скројена реч додуше!) појаве“; једна је намећу школске књиге Мите Петровића „Човечије тело“ и читанке за четврти разред основних школа; прва препоручује месо као рану а друга одлучно пледира за вегетаријанство; Радина замера, што су обе те књиге од школског савета одобрене као школске књиге; учитељ, вели, у тој ствари најгоре пролази, у неприлици је сирам својих претпостављених, јер не зна којим (ваља: којој?) ће од ових противности да угоди у исто време.“ Друга таква „противречива појава“ појавила се у „Женском свету“, у 2. броју тога листа. Ту ** у чланку „У здрављу и болести“ вели, да је месо нечиста рана, а одмах затим др. И. О. врло разложно доказује, да је месо најбоља рана.

У **Српском листу**, у подлиску броја 18. наставља Марко Цар своје „Слике из новије талијанске књижевности.“ Говори се у овом седмом наставку о романсијерима Капуанију и Баралију. У подлиску 20. броја почиње сам уредник Сава Вјелановић своје успомене с пута у Црну Гору под насловом „Дан девети.“

Панчевац наставља у подлиску 9. броја Сахер-Мазохов „Женски двојој“; десетого броја писмо до данас још добили.

Глас Црногорца. У лиску бројева 18. и 19. наставља а у лиску броја 20. довршује Филип Ј. Ковачевић студију своју о песмама † Пера Ј. Сундечића; осим тога има још у лиску броја 19. и песма Р. Роѓановића „Балканској царици“.

У **Србобрану** је у 94. броју у подлиску превод Сахер-Мазохове приче „Најбољи Јевреј“, у 95. и 96. приповетка „Закаснила“ од Ане грофице Понграци (не каже се, да је превод ни одакле). 97., 98. и 99. број доноси у подлиску приповетку под насловом „Часна ријеч“, (ни ту се ништа не каже); у 101. је приповетка „Под жељезничким влаком“ (опет ништа!) 103. број има у подлиску „Самарски гроб“ (ту већ стоји, да је од Хуга Клајна); у 105. „Смијешан разговор“, по мађарском од Нике Ђ. Грујића; 106. и 107. доноси у подлиску пртицу из босанског живота „Гроб у Срњаку“ од Милана З—ића-Куљанина; 108. и 109. „Цртицу из кримчарског живота“, по француском; 111. у подлиску чланак „Руска књижевност у Француској“; 113. и 114. пртицу из црногорског живота под насловом „Освета“, написао Емилијан Дујић. (Та је пртица посмрце младог писца, које је за време своје болести написао а после смрти му ево саопштио С—и Д—ић из Карловца). У подлиску 115. броја реч је о Србину сликару Павлу Јовановићу, којер *Budapester Tagblatt* хоће да створи

Мађарем. Број 118. има у подлиску поучну цртицу из живота под насловом „Страст?“ од Н. С. а 119. „Двије сиротице“, по немачком.

Гудало има на челу броја 5. стручан чланак од Младена под насловом „О гласовном сликању“; оцењен је даље укратко прилогод ове броју: Две српске игре за гласовир у четири руке, од Роберта Толнигера. Описана је затим прослава десетогодишњице Мите Топаловића у Панчеву и прештампан је по дозволи Кухачевој из његове књиге „Опис и повест народних гласбала Југословена“ одсек, у којем је „општи преглед оних гласбала, која нашем народу рабе или су му икада рабила“. (И то „Гудало“ тако прештампана не спотакне се о те језичке домбе!). Под рубриком „Пабирци“ саопштено је неколико занимљивих бележака из уметничког света а на корицама има „преглед штампаних теоретичких, критичких и гласбено-званствених радња Фр. Ш. Кухача“.

Право у 5. броју има на челу „Отворено писмо уреднику“ од К. Д. Јездића. (Писац педира за то, да министар правде по примеру земаљске владе хрватске у Загребу нареди, да сваки суд, а министар унутрашњих дела, да бар све окружне, ако не и среске власти, примaju „Право“ за своје књижице па би се тиме обезбедио опстанак том стручном листу.) Даље је у том броју чланак „О смртној казни“ (из „Рускога Слова“), па „Упоредно изучавање првобитног права“, од Н. Зиберга (чланак први; свршиће се); затим: „Појам права. I. Битни моменат права“, превод из Ијерингова дела „Дух римског права“, превео Ан. Мих. у Минхену. Остали су чланци краћи а тумаче се у њима поједини параграфи грађанског законика и грађанског судског поступка.

Одјек је у подлиску бројева овог месеца донео „Прве године школовања мојега сина“ с талијанског од Салватора Фарина, па млетачку приповетку из XIII. века под насловом: „Бела госпа“, с француског од Едуарда Шире-а, превео М. К. Станковић. 20. број почиње доносити у подлиску у преводу предавање париског професора Бала „О границама лудости“.

Самоуправа је донела овог месеца у подлиску Тургењевљеве „Одломке из успомена својих и туђих“ а осим тога је почела у преводу доносити „Плаву собу“ Проспера Мермеа.

Сарајевски лист. Sarajevski list, званичан лист, излази у Сарајеву трипут на недељу а стаје 8 фор. на годину. Одговори му је уредник Иван В. Поповић. Штампана се пола ћирилицом пола латиницом. У листу доноси понајвише преведене ствари. Тако има у 61. броју у преводу причу Еркмана Шатријана „Ткач из Штајлбаха“ (латиницом) а у 62. и 63. омет причу истих писаца под насловом „Миртила“ (ћирилицом); бројеви 66. и 67. донели су у листу причу „Васкрснула“ по руском.

Региструјемо овде и *Viestnik hrvatskoga arkeološkičkoga društva*, којег смо ове године досад добили бројеве 1. и 2. Излази свака три месеца те је први број датиран 1. јануара а други 1. априла. Уредник је С. Љубић, који је уједно и потпредседник друштва. Преплатна је цена 4 фор. на годину. — Садржај првом броју ово је: 1. Римске терме у Митровици, од уредника, (с нацртом, који је снимио учитељ И. Јунг). 2. Допунци и исправци ка С. I. L. III., од Јос. Бруншмида. 3. Скрившиште римских новца у Габону, од Јос. Бруншмида. 4. Старобосански натписи у Херцеговини, од Вида Вулегића Вукасовића. 5. Римски натпис у Сењу грчким писменима, од уредника. 6. Први трагови предисторијских опажања у нас још почетком прошлог столећа, од уредника. 7. Дописи. 8. Главне вести. — Други је број донео ове прилоге: 1. Средњи дојак гроза Николе Зринскога † 1534., од уредника. 2. Старобосански натписи у Херцеговини, од Вида Ву-

летића-Вукасовића. 3. Јапудија и предисторијско откриће у Прозору код Оточца, од уредника (наставак из лањског течаја). 4. Први трагови предисторијских опажања у нас још тецајем XVII. столећа, од уредника. 5. Дописи. (I. од Анте Богетића из Черевећа, о римском гробу у властелинској подрумници у Бановштру, о римској насеобини поврх Бановштра (Malata-Bononia) и мамуговим костима. I. од Вида Вулегића-Вукасовића из Корчуле, о споменицима са старобосанског гробља на Белим Њивама). 6. Критика (почетак оцене на студију Тршћанина археографа Јосифа Василића под насловом: „Due tributi delle isole del Quarnero“. Уз овај је број додано „Извешће хрватскога археолошког друштва за годину 1885.“ (записник VIII. главне скупштине, именик чланова, и попис књига и новина, које је друштво добило у замену за своја издања).

Г Л А С Н И К.

(**Парастос Суботићу**). У недељу 8. о. м. одржан је био овде у саборној цркви после службе божије свечан парастос покојном Суботићу, који је приредила овдашња црквена општина. На парастосу је чинодејствовао и високопреосвештени епископ Василијан. По свршеном црквеном обреду изговорио је професор Александар Сандић беседу у славу успомени на великога покојника.

ПОЗОРИШТЕ И УМЕТНОСТ.

(**Српско народно позориште у Великом Бечкереку.**)

Од последњег нашег извештаја амо приказани су ови комади: „Адријана Лекуврерова“, „Наше жене“, „Отело“, „Сабља Краљевића Марка“, Јефтићева „Четир милиона рубаља“, „Доктор Робин“ и Калићев „Преки лек“, „Доктор Клаус“, „Лудвик XI“. У свима је тим комадима остала иста глума главних улога, која је била замус овде код нас. При приказу „Сабље Маркове“ суделовало је и бечкеречко црквено певачко друштво.

(**Краљевско српско народно позориште у Београду.**)

У прошли четвртак 5. о. м. давао се на краљевској позорници у Београду нов изворан комад: „Шокица“, позоришна игра у пет чинова с певањем, написао Илија Округић-Сремац, писец „Сађурице и шубаре“. Забављене су биле прве тамашње глумачке снаге: Нигринова, Јовановић, Цветић, Коларовић, Динуловић. — Та је глума још године 1878. поднесена била „Матици Српској“ на награду, али је на основу пресуде Светозара Савковића и дра Михајила Полића-Десачића била одбијена. Савковићева опширна оцена може се читати у 127. књизи „Летописа“ (1881. Свеска трећа) на стр. 150—154.

КЊИЖЕВНЕ НОВОСТИ.

— Изашла је из штампе четврта књига „Историје српског војног санитета“, коју пише др. Владан Ђорђевић. У тој је књизи: **Историја пољске војно-санитетске службе у српској војсци за време српско-бугарског рата 1885—1886**. То је књига двадесета одељка другог српског архива за целокупно лекарство, што издаје српско лекарско друштво.

Школска књижевност наша обогатила се знатним даром нашег врсног класичара дра Јована Туромана, професора грчког и латинског језика и књижевности у великој школи у Београду. Исти је написао: **Грчку граматiku** за српске ђаке по гимназијама, прву на српском језику; а граматика је изашла ово дана у Београду у краљ. српској др-

жавној штампарији. Цена јој 3 динара. Дојак се на нашим гимназијама учило по грчкој граматици од Ђ. Курцијуса. Граматика је та ипаче врло добра и удесна, па се по њој учи највише по Аустрији и по Немачкој. Али је прека потреба била, да стручњак, као што је др. Туроман, напише за српске ђаке оваку књигу. Курцијусова се књига употребљавала или на немачком или на хрватском језику. Ако је хрватски превод и удешаван за наш језик, а удешен од стручњака дра Петрачића, професора у загребачком универзитету, ипак је у главном тек превод с немачког, па има штошта, што за српски језик није нужно, а понешто је опет превиђено, што према особинама српског језика не би требало. Туђ језик најгодније је учити и предавати према свом језику. Писац је изоставио науку о творби речи, оправдавши то тим, да ће учитељ ученике боље увећати у томе тако, ако при пропитивању ученика, шта која реч значи, буде њихову пажњу непрестано обраћао на речи сродне и на наставке за творбу речи најважније. Осим тога изоставио је понеке излишне облике, јер не долазе бар у оних ауторима, који се читају у нашим гимназијама, те дакле не треба таквима ни оптерећивати ученике. Дивно је обрађена наука о гласовима, о облицима и синтакси, па је додата и наука о енском дијалекту Омировом, па нешто о Иродотовом дијалекту, и о Омировом стиху, најобичније мере, новци и тежине, па грчки регистар за облике и за синтаксу и најпосле грчки речник за примере у синтакси, — што све најбоље препоручује исту књигу, да се уведе у наше гимназије. Једно бисмо желели, да врли стручњак изради по овој граматици и читанку или већеницу, те да један план олакши и боље наставу. Примери су његови досадањи удешени према Курцијусовој граматици.

— Књижара браће М. Поповића издала је ово дана по други пут латиницом народне песме о Краљевићу Марку. И ово је издање за штампу уредио Александар Сандић; има 25 песама и 10 слика. Цена је 50 новчића.

— У 130. свесци Народне библијотеке браће Јовановића почео је излазити превод приповетке Ј. И. Крашевског: „Крваво знамење“.

— Књижара Миливоја Каракашевића у Сомбору издала је неки дан позоришну игру за децу у једном чину под насловом „Другарице“, коју је за своје ученице написала учитељица обданије више девојачке школе а наша поштована сарадница Милева Симићева. Нама је та глума позната, како су је ученице приказале приликом своје беседе лањске године месеца априла. И зимус је на беседи девојачке школе приказана била крсна глума за децу „Тринаесто свечарство“. Вредно би било, да се и та глума изда у књизи. — „Другарицама“ је цена 20 новч.

— Књижара Миливоја Каракашевића у Сомбору јавља, да је дала у штампу нову књигу под насловом „Наставник“. Дело је то написала наставница Едвице Рати-Фери а са талијанског је превео Ник. С. Савић. Књига ће бити готова око Ивања-дне, изнеће 4 штампана табака а цена ће јој бити 25 новчића.

— Баш смо сад од поштованог нашег сарадника Ј. Кирсте-а добили Његошев „Горски вијенац“ у немачком преводу а у угледном издању накладаника Конегена у Бечу. Немачки је наслов: *Der Bergkranz (Die Befreiung Montenegros.) Historisches Gemälde aus dem Ende des siebzehnten Jahrhunderts, von Petar Petrović-Njegoš. Zum ersten Male aus dem serbischen in das deutsche übertragen von J. Kirste, Doctor der Philosophie.* У брзини смо прочитали предговор уваженог преводиоца, где читамо, да су му разјашњавањем на руди били сам Милош и Светислав Вуловић; осим тога изриче преводиоца захвалу и Л. Стојановићу и Ра-

дивоју Врховцу, који су му превод прегледали. Уз текст има сила приметаба, које, колико на први поглед видимо, са сваке стране разјашњавају Немцима читаоцима нејасна места а и на крају су додане примедбе, у којима је опширно реч о хајдучима, вештицама, нарикачама, кукавици, свечарству, бадњаку и т. д. Како је ово врло важна књижевна новина, то ћемо се у једном од идућих бројева осврнути опет на њу и по заслуги рећи о њој и коју више.

— Књижара Миливоја Каракашевића у Сомбору јавља, да су књиге пок. Димитрија Поповића: Велики зборник и Велика Катавасија прешле у њену својину и да ће их до 1. септембра о. г. давати по здравом обаљеној цену, и то зборник у место старе цене од 3 фор. по 1 фор. а катавасију место 1 фор. 20 новч. по 50 новчића.

— Др. Стеван Павловић јавља, да је дао у штампу своју „Малу Поетику“, коју је написао за школу и за народ и којој је „Матица Српска“ досудила награду на основу оцене Јована Бошковића и Александра Сандића. Књига ће изићи преко дванаест штампаних табака а реч ће бити у њој у кратком и потпуном нацрту о свим врстама поетске вештине и о песничким умотворима свију аменитих књижевника на свету. Цена је 1 фор. а. вр. Уписати се може најдаље до конца јулија о. г. по ст. кал. Новци се шаљу или писцу или књижари Луке Јоцића и др.

— Као XX. свеска Narodne biblioteke, што излази накладам књижаре Д. Претера у Дубровнику, изашао је спев Црногорца Сава Матова Мартиновића под насловом „Viški boj“, а као XXI. свеска исте библијотеке наставак дела: *Kratka poviest kralja bosanskih, po izvorima napisao za mladež bosansku O. Antun Knežević.* Почетак том делу угледао је света у XVII. свесци те библијотеке.

— Изашла је 2. св. за ову годину Јагићева: *Archiva für slavische Philologie* с овим садржајем: Истраживања о стиху у јужнословенској народној песми, од В. Волнера. — Прилози к тумачењу руског јуначког епоса (Наставак из 14.). од Ал. Н. Веселовског. — Велики везир Мехмед Соколовић и српски патријарх Макарије и Антоније. (Ка критици текста и интерпретацији српских летописа), од К. Јиречка (у Прагу). — Прикази. — Белешке: Уз глагољанску рукописну књижевност, од Конст. Јиречка. Неке гатке, од А. Веселовског. Итд. Књижевни извештаји, од В. Јагића. (Ту су приказане ове српске и хрватске књиге: *Povjest razvitka našega jezika hrvackoga ili srpskoga od najdavnijih vremena do danas*, пише Marcel Kušar. U Dubrovniku 1885.; — *Leksikonarij Bernardina Splječanina po prvom izdanju od god. 1495.* Izdala Jugoslovenska akademija znanosti i umjetnosti (za štampu priugotovio D. T. Maretić). U Zagrebu 1885.; — *Najstarija hrvatska gotikom štampana knjiga, što no se nalazi u knjižnici Franjevačkoga monastira na Trsati kraj Rieke.* Napisao R. Strohal. У: *Izvjješću kr. vel. gymn na Rieci koncem školske godine 1883/4.*) — *Imperfekt i aorist s partikulama zéy i žy kod Homera i hrvatski kondicional.* Napisao August Musić. U Zagrebu 1884.; — *Prilozi za sintaksu jezika hrvatskoga.* Priopćio Ivan Broz. U Zagrebu, 1885.; — *Две три речи о Новаковићевој старо-слов. граматици*, од Јов. Живановића *Из: Програма срп. вел. гимназије Карловачке за школску год. 1883/4.*) и: *Два три закона из науке о гласовима српским*, од истог (У: *Програма за 1884/5*; — *Рјечник хрватског или српског језика*, св. 6. и 7.; — *Напоелетку Јагић у чланцићу: „Филологија и патриотизам“* *расправља о важности чешких старих рукописа.*)

— У 2. свесци целовачког „Крес“-а почео је А. Фекоња своје „Цртице о српским и хрватским народним песмама.“ На челу је најпре увод, у којем читамо да

„никако није право, те песме именовати само српске, како се кристале, а опет и не само хрватске, како је у најновије доба неким мило, него треба да их зовемо српске и хрватске — српско-хрватске или хрватско-српске; јер се оне певају тако у Срба како у Хрвата те су скупна нераздељива својина оба племена, која се итак туди не дају строго лучити“. Затим долази „Повесни преглед“ (ту видимо, да имају и Словенци наших народних песама; издао их је за њих Јанко Пајк под насловом „Izbrane narodne srbske pesni“, у Горици 1865, друго издање у Љубљани 1881. са српском граматиком и српским речником. Пајк, као што се види, још није знао за Фековићу „средњу теорију“; даље је „Razdelitev in oblika“, па „Občna oznaka“, па „Narod kot pesnik“, па „Znamenitost“, па „Priznanje v tujcih, vzlasti Nemcih“ и „Predmet in orseg“ Студија ће се та још наставити а кад буде свршена, гледаћемо, да је нашим читаоцима у преводу саопштимо па ћемо том приликом и приметити нешто, што би овако било нејасно. Засад само морамо признати, да се на свему огледа, да је Фековић врло вредно проучио све, што му је за ту студију било нужно.

— Накладом Ф. Рихтера у Хамбургу изашло је седмо поправљено издање „Sinnen und Minnen. Ein Jugendleben in Liedern“ од Роберта Хамерлинга, тога, као што га Magazin називаће, Макарта у појезији. У истој је наклади изашао и красни снев Хамерлингов „Amor und Psyche“. Уопште се накладник Рихтер баш својски заузима за Хамерлинга; у 1. броју нашег листа ове године јавили смо, како је у особитом дивот-издању издао и Хамерлингова „Abasver in Rom“.

— Мадачева „Az ember tragédiája“ преведена је на немачки. Превод је неки дан изашао у наклади Вилхелма Фридриха у Липском. Преводилац Александар Фишер радио је по Паулајевој преради за позорницу.

— Ове смо године у 1. броју јавили, да ће почети излазити ново илустровано дивот-издање Шекспирових драмских дела у мађарском преводу. Издање је то већ отпочело и то са „Отелом“ у мајсторском преводу Карла Саса. У то ће издање ући и преводи великих народних песника мађарских: Арања, Петефија и Верешмартија.

Накладом Маира Рата у Будимпешти почело је излазити целокупно издање Тургењевљевих дела у ваљаном мађарском преводу.

— Из XV. свеске органа антрополошког друштва у Бечу прештампана је расправа дра Фридриха С. Крауса под насловом: „Das Mundschafftsrecht des Mannes über die Ehefrau bei den Südslaven“. Од истога је изашла и књижица: „Kaiser Konstantin auf der Sonnenburg. Ein bosnisches Volksepos“.

ЧИТУЉА.

Александар (Бранко) Константиновић, лекар III. године а један од највреднијих млађих сарадника на нашем „Стражилову“, преминуо је у Панчеву 2. о м после дуге и тешке боље у 22. години века свог. Покојник је био даровит и необично вредан младић и да је којом срећом поживио, не би народу рад његов на одмет био. Гимназију је учио у Кар-

ловцима и у Новом Саду, где је пре три године испит зрелости с одликом положио. Затим је слушао медицину у Грацу. Још се зимус са слабости морао саћи брату свом, Панчевачком учитељу Вељку Константиновићу, али му ето јаднику не поможе братовља нега. — Гимназистом се још окупишао на књижевном пољу, преводио је много, нарочито с руског, а у друштву са неколико својих трезвених другова уредио је пре три године мали алманах за децу под насловом „Споменак“. У нашем су листу лане у његовом преводу изашли Тургењевљеви, „Певачи“; пре две године изашао је његов превод једног дела „Ловчевих записника“ Тургењевљевих у наклади Бека и Косанића у Панчеву, а зимус је овдашња књижара Браће Поповића у Константиновићевом преводу издала пет Тургењевљевих приповедака. — У искреној тузи за честитим, на жалост тако прерано преминулим младићем записемо му из дубине душе: Лака ти црна земља и светао ти остао спомен!

Светозар Милетић, учитељ земунски, умрло је после дужег боловања у Падеју, месту свога рођења. Поживио је 34 године. Био је то одличан народни учитељ а урадио је доста и као књижевник, наиме је израдио леп број ваљаних школских књига.

Лаза Лугумерски, члан краљевског српског народног позоришта у Београду а и нашој оностраној публици познат ваљан глумца, умрло је лицем на први дан Духова у 45 години свог века. Лугумерски је родом био Сомборац. Први пут је године 1868. у Вуковару изашао на позорницу као Раде неимар у „Зидању Раванице“ и то као члан наше народне позоришне дружине. Од 1871. године амо па све до смрти своје глумовао је на позорници београдској и био вредан и истрајан радник у свом послу.

А Ф О Р И С М И.

(Римски.)

Има два начина, како да се несугласице међу људима решавају: расправа и сила. Расправа приликује човеку, а сила зверу.

Цицерон.

Свако је ковач своје среће.

Салустије.

Срећа је слепа и којегод људе она обгрли, ти постају скоро увек слепи као што је и сама срећа. Цицерон

Срећа нам не може отети оно, што нам није дала.

Сенека

Лепота, богатство, телесна снага и сва добра од оте врсте нестајна су; али дела духовна су бесмртна као што је и сама душа бесмртна.

Салустије.

Мудраци, који пишу књиге, да нас уче преврати славу, међу у њих своја имена

Цицерон.

Слава иде за врлином, као што сен следује телу.

Цицерон.

Чудиш се, колико има различних болести! Ал изброј наше куваре колико људи гледамо, где се ужурбали зарад једног желутца.

Сенека.

Ако нам није дано да живимо дуго, оставимо бар након себе какво дело, које ће сведочити, да смо живили.

Млађи Плиније.

САДРЖАЈ: Буря. Песма Мите Поповића. — Живио Радаја! Приповетка са села. Срочио Панта Поповић. (Наставак.) — Полетарке Косте Трифковића. Од Јована Симеоновића-Чокића. — Књижевност. Наше књижевне прилике и неприлике. Од Милана Савића. — Листићи. Месечни преглед периодичне српске и хрватске књижевности. — Гласник. — Позориште и уметност. — Књижевне новости. — Читуља. — Афорисми.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 фор. а. вр. на целу годину, 2 фор. 50 новч. на по године, 1 фор. 25 новч. на четврт године. За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 фор. на годину. — Рукописи се шаљу уредништву а преглата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад.